

FIKİH DERS NOTLARI

4.ÜNİTE

İBADAT

ABDULKERİM BAKIR
İHL Meslek Dersleri Öğretmeni

4. ÜNİTE İBADAT

1. Namaz

Namaz sözlükte; dua, **istiğfar**, **övgü** anlamlarına gelir. Farsça bir kelime olan namaz **Kur'an-ı Kerim**'de “**salat**” kelimesi ile ifade edilmiştir.

Dinî bir kavram olarak, tekbirle başlayıp selamla sona eren İslam'ın beş temel esasından biri olup belli eylem ve rükünleri bulunan bir ibadettir. Allah katında en sevimli olan ameldir.

1.1. Ezan

Ezan sözlükte “bildirmek, duyurmak, çağrıda bulunmak, ilan etmek” anlamlarına gelir.

Terim anlamı olarak; **farz namazların vaktinin geldiğini**, belirli sözlerle ve özel şekilde müminlere duyurmayı ifade eder. Aynı kökten gelen **müezzin** “**ezan okuyan kimse**” demektir.

Biliyor Musunuz?

İslam Medeniyetinin ilk müezzini **Bilal-i Habeşi**'dir. İlk ezan, Bilal (r.a.) tarafından sabah namazında yüksekçe bir evin damında okunarak uygulamaya konulmuştur.

Namaz, **Mekke döneminde farz kılınmış** ezan ise **hicrî birinci yıldan itibaren okunmaya başlanmıştır**. **Kur'an, Sünnet ve İcma ile sabit olan Ezan**, bir belde de İslam dininin hakim olduğunun bir göstergesidir. Dünyanın her yerinde ezan, Peygamberimizin öğrettiği şekilde Arapça olarak okunur. Ezan ile topluma namaz vakitleri bildirilmiş ve İslam dininin en yüce esasları cihana ilan edilmiş olur.

Dikkat Edelim

Sabah ezanında diğer vakit ezanlarından farklı olarak «hayyel el-felah» sözünden sonra «**essalatu hayrun minennevm**» sözü (**Namaz uykudan hayırlıdır.**) eklenir. Ve iki defa tekrar edilir.

Kamet kelimesi sözlükte; ayağa kalkmak, durmak, düzgün ve itidal üzere olmak gibi anlamlara gelir.

Farz namazlara başlanacağını bildirir. Her farz namazdan önce okunması erkeklere sünnettir.

Kametın sözleri ezandaki sözlerin aynısı olup, sadece "Hayyaalel-felah'tan «sonra iki defa “**Kadkâmeti'ssalâh**” (namaz başlamıştır) cümlesi ilave edilir.

Kamet esnasında ayakta durulur ve kıbleye dönülür.

Müezzinin Ezanı Okunurken;

- Abdestli olması, ezan bitimine kadar başka kelim konuşmaması müstehaptır.
- Yüksek yerde, ayakta ve kıbleye dönük olması müstehaptır.
- Dikkatli, samimiyetle, doğru ve yavaş yavaş okuması müstehaptır.
- Yüksek sesle okuması müstehaptır.
- Şehadet parmaklarını kulak deliğine veya üstüne koyarak okuması müstehaptır.
- “Hayyeale's-salâh” derken yüzü sağa, “Hayyeale'l-felâh” derken sola çevirmesi müstehaptır.
- Ezan bitimine kadar başka kelim konuşmaması müstehaptır.
- Ezanı işiten kimselerin susup dinlemesi ve ezana icabet etmesi müstehaptır.
- Birkaç camiden ezan okunursa ezanlardan sadece ilkinde icabet edilmelidir.
- Ezan bitince Peygamberimize salat ve selam getirilmesi sonra da ezan duasının okunması müstehaptır.

1.2. Namazın Farziyeti ve Önemi

- İslam dininde namaz, imandan sonra üzerinde önemle durulan temel ibadetlerin başında yer alır.
- Namaz, akıllı ve ergenlik çağına girmiş her Müslümana farzdır.
- Namaz önceleri sabah ve akşam olmak üzere günde iki defa, ikişer rekât olarak kılınıyordu.
- Hicretten iki yıl önce miraç gecesinde beş vakit olarak farz kılındı.

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

“...Şüphesiz namaz müminlere vakitleri belli bir farzdır.” (Nisâsuresi,103.ayet.)

- Namaz kılan kişinin asıl amacı, Allah'ın (c.c.)emrini yerine getirmek ve rızasını kazanmaktır.
- Namaz kılan mümin aynı zamanda ahirette cehennem azabından korunmayı ve cennete girmeyi de ister.
- Yüce Allah, gerçek manada huzur ve mutluluğa ulaşan mümin kullarının özelliklerini sayarken birinci sırada namaza yer verir.

Hız. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah, kullarına beş vakit namazı farz kılmıştır. Küçümsemeden her kim bu namazları tam kılsa Allah kıyamet gününde cennete koyacağına dair kesin söz vermiştir. Kim de onları, hafife alarak eksik bir şekilde yaparsa Allah katında ona verilmiş bir söz olmaz. Allah dilerse ona azap eder dilerse bağışlar.” (İbn-i Mâce, İkâmetü's-Salat, 194.)

Namazın İnsana Kazandırdıkları

- Kendini Allah'a (c.c.) yakın hisseder
- Günah ve hatalardan uzaklaşır
- Beden sağlığına kavuşur
- Düşünce dünyası gelişir
- Zamanını iyi değerlendirir
- Temizlik alışkanlığı kazanır

1.3. Namazla İlgili Hükümler

Namazın kişiye **farz olmasının şartları** vardır. Namazın vücup şartları şunlardır;

- ✓ Müslüman olmak
 - ✓ Bulûğ çağına ulaşmak
 - ✓ Akıllı olmak
- Namazın sahih ve eksiksiz bir şekilde kılınabilmesi için birtakım **farzları, vacipleri, sünnetleri ve adabı** bulunmaktadır.
 - **Farzları yerine getirmemek namazın bozulmasına** sebep olur.
 - **Vaciplerin terki ise eğer unutma** veya hata ile yapılırsa sehiv secdesi yapılmasını gerektirir.
 - **Vacibin bilerek terk edilmesi hâlinde namazın yeniden kılınması** vacip olur.
 - **Sünnetlerinin ve adabının terk edilmesi namazı bozmaz.** Sehiv secdesi veya namazın kazasını da gerektirmez. Ancak namazın fazilet ve sevabını azaltmış olur.

Namazın geçerli olabilmesi için on iki farzının (rükünlerinin, şartlarının) da yerine getirilmesi gerekir.

Hadesten Taharet

- Hades, hükmi kirliliktir.
- Hadesten taharet ise bu kirlilikten temizlenmektir.
- Abdest ve gusül ve teyemmüm ile bu temizlik yapılmış olur.
- Hadesten taharet, küçük ve büyük hades olmak üzere ikiye ayrılır.
- Küçük hades; abdestsizlikhali, büyük hades; gusül abdestinin olmaması halidir.

Abdest

- Abdest; el, yüz ve ayakları ibadet maksadıyla yıkamak ve başı mesh etmektir.
- Abdest, Allah'ın (c.c.) emrini yerine getirmek yönüyle hem **maddi hem de manevi** bir ibadettir.
- Namaz kılmak, tilavet secdesi yapmak, Kâbe'yi tavaf etmek ve Mushaf'a dokunmak için abdest almak şarttır.

Abdestin farzları

- 1- Yüzü yıkamak
- 2- Elleri ve kolları dirsekleriyle beraber yıkamak
- 3- Başı mesh etmek
- 4- Ayakları aşik kemiğiyle birlikte yıkamak

Namazın Dışındaki Farzlar (Namazın Şartları)	
1	Hadesten Taharet
2	Necasetten Taharet
3	Setri Avret
4	İstikbalı Kible
5	Vakit
6	Niyet

- Yıkacak yerleri bir defa yıkamak farz, üç defa yıkamak ise sünnettir.
- Abdestini tutamayacak şekilde devamlı bir özrü bulunan kimseye özür sahibi denir.
- Özür sahibi olan kimse, her vakit namazı için ayrı abdest alır.
-

Gusül

- **Bütün bedeni ibadet niyetiyle** hiçbir kuru yer bırakmadan yıkamaktır.
- Gusül, bazı ibadetlerin yapılmasına engel oluşturan halleri ortadan kaldırması bakımından önemlidir.
- Cünüp olmak ve kadının hayız (adet) halinin veya lohusalığının sona ermesi ile gusletmek farz olur. **Cuma ve bayram namazları için gusül almak**, hac ve umre için ihrama girmeden önce ve arefe günü vakfe için gusül almak ise sünnettir.

Teyemmüm

Teyemmüm, **su bulunmadığı veya suyu kullanmaya imkân olmadığı** zaman hadesten temizlenmek niyetiyle toprakla veya toprak cinsinden temiz bir şeyle yüz ve kolları mesh etmektir.

Teyemmümün Farzları:

- 1- Niyet etmek 2- Temiz toprakla yüzü ve kolları mesh etmek

Necasetten Taharet

- Necaset, hakiki ve maddi pislik, kirlilik demektir.
- Namaz kılacak kişinin bedeninde, elbisesinde ve namaz kılacağı yerde necaset varsa temizlemesi gerekir.
- Namaza engel olan necasetler; necaseti galiza ve necaseti hafife olmak üzere iki kısma ayrılır.
- Büyük ve küçük hacetini yaptıktan sonra avret yerlerini temizlemeye **istinca**, idrar sızıntısının tamamen kesilmesini beklemeye **istibra** denir. Temizliği sol el ile yapılmalıdır.

Necaseti Galiza: Pis olduklarına dair kesin delil bulunan necasetlerdir.

- İnsan ve hayvan kanı, idrar, dışkı
- Eti yenmeyen hayvanların idrar ve dışkıları, tavuk, ördek ve kaz gibi kümes hayvanlarının pisliği
- Leş ve alkollü içkiler

Necaseti Hafife: Pis olduklarına dair kesin delil bulunmayan necasetlerdir. Hafif necaset bir organın dörtte birini kaplayacak kadar olursa namaza engel olur.

- Yollardan sıçrayan çamur içindeki görülmeyen pislikler
- İdrar serpintileri
- Kuş pisliği

Setr-i Avret

Namaz kılacak kişinin vücudunda örtülmesi gereken yerleri örtmesi demektir.

- Namazda **erkeklerin göbek deliği ile diz kapağı arasını örtecek** şekilde kıyafet giymesi farzdır.
- Adabına bir uygun bir kıyafetle ve omuzları da örtecek şekilde kıyafet giyilmesi sünnettir.
- **Kadınlarda yüz ve ellerden başka (Hanefi mezhebinde ayaklar da hariç) vücudun her tarafının örtülmesi farzdır.**

İstikbal-i Kible

- Kible, Mekke'de bulunan Kâbe'dir.
- Namazda kibleye yönelmek şarttır.
- Kâbe'den uzakta olan kişi ise Kâbe'nin bulunduğu tarafa yönelir, yönünü o tarafa çevirir.

Vakit

- Farz namazlar için vakit şarttır.
- Vakti girmeden önce bir namazı kılmak geçersizdir.
- Meşru bir özür olmaksızın namazı vaktinden sonraya bırakmak da doğru değildir.
- Namazı, vakti girince geciktirmeden kılmak daha faziletlidir.
- Sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı olmak üzere beş vakit namaz vardır Bunların dışında kendi vakitlerinde kılınan vitir, bayram, teravih namazları vardır.

Niyet

- Hangi namazı kılacağını bilmek ve bu ibadeti Allah için yapmayı kalben dilemektir.
- Niyetin kalp ile yapılması esas olup dil ile de söylenmesi müstehaptır.
- Cemaatle namaz kılan kimsenin “uydum imama” demesi, aynı şekilde imamın namaza başlarken "Ben, bana uyanlara imamım" diyerek dil ile niyet etmesi müstehaptır.

İftitah Tekbiri

Niyetten hemen sonra “**Allahu ekber**” diyerek namaza başlamaktır.

Kıyam

- Namaz kılarken ayakta durmak demektir.
- Ayakta durmaya gücü yetmeyen oturarak veya ima ile namaz kılabilir.
- Namaz esnasında rahatsızlanan kişi namazını oturarak tamamlayabilir.

Kıraat

- Kur'an-ı Kerim'den ayet okumak demektir.
- Namazda sadece ayakta kıyam halindeyken Kur'an okunur.
- Namazda kıraatin farz olan miktarı, en az üç ayet veya üç ayet miktarı uzun bir ayettir.
- Nafile, vitir ve iki rekâtlı farz namazların her rekâtında kıraat farzdır.
- Üç ve dört rekâtlı farz namazların ilk iki rekâtında kıraat farzdır.

Rükû

Kıyamdan sonra elleri dizlere koyarak eğilmek ve “**sübhane rabbiyel azim**” diyecek kadar hareketsiz olarak durmaktır. Sırt ve baş düz bir şekilde bir süre beklemek ve sonrasında rükûdan doğrulup secdeye varmadan bir süre kıyam vaziyetinde durmak tadili erkânın bir parçasıdır.

Secde

İtaat ve eğilmek anlamına gelir.

Peygamberimiz secdenin nasıl yapılacağıyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

“**Yedi uzuv üzerine secde etmekle emrolundum. Bunlar; alın, iki el, iki diz ve iki ayağın parmak uçlarıdır.**” (Buhârî, Ezan, 133-134.)

Ka'de-i Ahire (Son Oturuş)

Namazın sonunda “Tahiyyat duasını” okuyacak kadar bir süre (**teşehhüd miktarı**) oturup beklemek namazın farzlarından.

Namazın Bazı Vacipleri

- Namaza “Allahu ekber” sözü ile başlamak.
- Fâtiha suresini her rekâtta okumak.
- Tadili erkâna riayet etmek
- Fâtiha suresini zammı sure veya ayetlerden önce okumak.
- Oturuşlarda Tahiyyat duasını okumak.
- Farz namazların ilk iki rekâtında, vitir ve nafile namazların her rekâtında Fâtiha suresinden sonra bir sure veya en az Kevser suresi kadar ayet okumak.

Namazın İçindeki Farzlar (Namazın Rükünleri)	
1	İftitah Tekbiri
2	Kıyam
3	Kıraat
4	Ruku
5	Sucud
6	Kade-i Ahire

Namazın Bazı Sünnetleri

- Beş vakit namaz ile Cuma namazı için ezan okumak ve kamet getirmek.
- Cemaatin namaza başlama tekbirinin imamın tekbirine yakın olması.
- Sabah ve öğle namazlarında Fatiha suresinden sonra uzun bir sure okumak. Akşam namazında ise kısa bir sure okumak.
- Rükûya varırken ve namazdaki diğer tekbirleri getirirken "Allahu ekber" demek.
- Kâdelerde (oturuşlarda) ellerin kibleye doğru dizlerin üzerine konulması.

Namazda Mekruh Olan Bazı Davranışlar

- Uygun olmayan bir yerde namaz kılmak.
- Kıraatın sıralamasında hata yapmak.
- Namazın sünnetlerine dikkat etmemek.
- Namazın şekil şartlarına dikkat etmemek.
- Namazda huşûyu azaltan düşünce ve hareketlerde bulunmak.
- Başkasının yanına çıkamayacağı bir elbise ile namaz kılmak.

Namazı Bozan Bazı Durumlar

- Namazın farzlarında bir eksikliğin ortaya çıkması
- Namaz esnasında özürlerin ortadan kalkması
- İmama uyan kişinin bir rükünde imamı geçmesi
- Namaz esnasında uyumak veya bayılmak
- Namazda konuşmak ve namazla ilgisi olmayan bir söz söylemek veya gülmek

Sehiv Secdesi

- Namazın farzlarının geciktirilmesi, vaciplerin ise geciktirilmesi ve terk edilmesi sebebiyle gerekir.
- Sehiv secdesi yapması gereken kişi, unutarak selam verse daha sonra sehiv secdesi yapması gerektiğini hatırlasa, selam verdikten sonra namazı bozan şeylerden birini yapmadığı müddetçe sehiv secdesi yapabilir.
- Eğer namazı sehiv secdesi yapmadan bitirmişse namazı geçerli olur.

Tilavet Secdesi

- Tilavet okumak, tilavet secdesi ise okuma secdesi anlamındadır.
- Tilavet secdesi, Kur'an ı Kerim'de bulunan 14 secde ayetinden birisini okumak veya duymakla mükellef tarafından yapılması vacip olan secdeye denir.
- Tilavet secdesi yapacak kişinin abdestli, üstünün başının temiz ve avret yerlerinin örtülü olması şarttır.

Şükür Secdesi

- Sevindirici bir haber, olay veya bir musibet ve belânın defedilmesi üzerine Allah'a karşı bir şükran duygusuyla yapılan secdeye denir.
- Namaz dışında uygun olan her vakitte yapılabilir.
- Bu secdeler aynı tilavet secdesi gibi yapılır ve müstehaptır

Seferilikte Namaz

- Seferilik bir kimsenin doğup büyüdüğü, yerleştiği veya işi gereği yaşamını sürdürdüğü bir yerden yaklaşık 90 km uzaklıktaki bir yere, on beş günden az kalmak üzere yapmış olduğu yolculuktur.
- Yolculuk durumundaki sıkıntı, zorluk, yorgunluk ve yıpranma durumu dinimizce dikkate alınmış ve bazı özel kolaylıklar getirilmiştir.
- Seferî olan kimse dört rekâtlı farz namazları iki rekât kılar Üç rekât olan akşam ve vitir namazı olduğu gibi kılınır. Seferî olana Cuma namazı farz, Bayram namazı vacip değildir

Hasta Olanların Namazı

- Ayakta durmaya gücü yetmeyen veya hastalığının artmasından korkan bir hasta, oturduğu yerde rükû ve secdeleri yaparak namazını kılar.
- Oturarak namaz kılamayan çok yaşlı ve âciz olan hasta yan yatıp yüzünü kibleye çevirerek veya sağ tarafına dönerek ima ile namaz kılar. Sırtüstü yatıp rükû ve secdeler baş işaretleri ile yapılabilir.

Namazların Kazası

- Buluğa ermiş olan her Müslümanın namazları vaktinde kılması gerekir.
- Namazın vaktinde kılınmasına eda, vakti içinde eksik kılınan namazın yeniden kılınmasına iade, vakit çıktıktan sonra kılmaya ise kaza denir.
- Kazası kılınan namaz, yerine getirilmiş olur ancak namazı bile bile vaktinden sonraya bırakmak doğru değildir.

Namazı vaktinde kılmayanlar ağır bir şekilde Peygamberimiz tarafından şöyle uyarılmıştır:

“Biriniz uyuyakalır veya unuttur da namazı vaktinde kılamaz ise, hatırladığı vakit o namazı kılsın o vakit kaçırdığı namazın vaktidir. (Buhari, Mevâkît ,)

Kadınlara Mahsus Hallerde Namaz

- Kadınların fitri ve biyolojik yapılarından kaynaklanan özel durumlar, onlara bazı dinî muafiyet ve yükümlülükler getirmiştir.
- Kadınlara mahsus haller denince hayız nifas ve istihâze terimleriyle ifade edilen üç durum kastedilir.
- Bu üç durum temizlik, namaz, oruç, Kur'an okuma, hac, cinsî münasebet, boşanma gibi birçok hükümle irtibatlıdır.

1.4. Namaz Çeşitleri

Fıkıh mezheplerinin çoğuna göre namazlar **farz ve nafil** olmak üzere ikiye, **Hanefi mezhebine göre ise farz, vacip ve nafil** olarak üçe ayrılır.

Cuma Namazı

- Resulullah'ın (s a v Mekke'den Medine'ye hicreti esnasında, Medine yakınlarındaki Ranuna vadisinde Cuma namazı farz kılınmıştır.
- Hür, mukim ve sağlıklı olma gibi şartları taşıyan bütün Müslüman erkeklere farzdır.

Cenaze Namazı

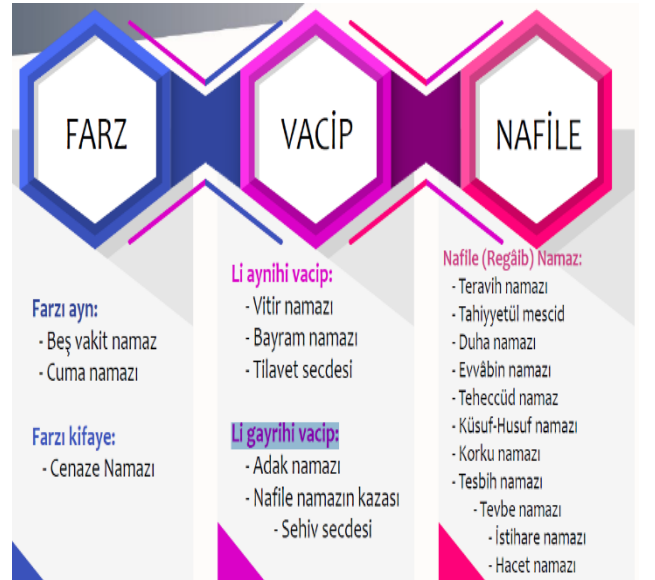
- Vefat eden bir Müslümanın cenaze namazını kılmak ve cenazesiyle ilgili işlemleri yürütmek, o yöredeki Müslümanların üzerine farzı kifayedir.
- Cenaze namazının kılınabilmesi için ölünün bedeninin yıkanmış ve kefenlenmiş olarak, cemaatin önünde hazır bulunması gerekir.
- Mekruh olan üç vaktin dışında her zaman cenaze namazı kılınır

Bayram Namazı

- Ramazan ve Kurban bayramlarında kılınan iki rekat namazdır.
- Bayram hutbesi, Cuma hutbesi gibidir ancak namazdan sonra okunur ve hüküm bakımından sünnettir.
- Bayram namazı kılınırken her rekâtında üçer defa fazladan tekbir alınır Bunlara zaid tekbirler denir.

Vitir Namazı

- Yatsı namazından sonra kılınan günün son namazıdır.
- Hanefi mezhebine göre vacip, Şafi mezhebine göre sünnettir.
- Gece teheccüdden sonra vitir namazını kılmak daha evlâdır.
- Akşamın farzı gibi kılınır.

Nafile Namazlar

İnsan, nafile ibadetlerle Allah a yaklaşır.

Bir hadis i kudsîde Cenâb ı Hak şöyle buyurur

“Kulum, bana nafile ibadetlerle yaklaşmaya devam eder, neticede muhabbetime nail olur Onu bir sevdim mi, artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı olurum Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himâyeme alır, korurum.” (Buhârî, Rikâk , 38)

Teravîh Namazı

- Ramazan ayı boyunca yatsı namazından sonra kılınan nafile bir namazdır.
- Teravîh namazının vakti, yatsı namazından sonra başlar ve sabah namazı vakti girinceye kadar devam eder.

Tahiyyetül Mescid

- Ziyaret etme, itikâfta bulunma, ilim öğrenme gibi ibadet amacıyla camiye giren kimsenin oturmadan önce iki rekât namaz kılması müstehaptır.
- Bu namaz, Allah ın mabedine saygı ifade eder
- Özellikle bir camiye ziyaret amacıyla gidildiğinde bu namazı kılmaya gayret gösterilmelidir.

Duha (Kuşluk) Namazı

- Güneşin bir mızrak boyu yükselmesinden yani güneşin doğuşundan takriben 45 dakika sonra başlayıp, zeval vaktine kadar olan zaman içinde iki ile sekiz rekât arasında kılınan namaza denir.
- Sekiz rekât kılınması daha faziletlidir.

Evvâbin Namazı

- Akşam ile yatsı namazı arasında kılınan iki, dört veya altı rekâtlı olarak kılınan bir namazdır.

Hz Muhammed s a v şöyle buyurur:

"Kim akşam ile yatsı arasında namaz kılar ise işte o evvâbin namazıdır." (Tirmizî , Salat, 32.)

Teheccüd Namazı

- Yatsı namazının ardından bir müddet uyuduktan sonra kalkıp kılınan gece namazına verilen addır.
- En azı iki, en çoğu sekiz rekâttır.
- İki rekâtta bir, selam verilerek kılınır.
- Gecenin son üçte birinde kılmak daha faziletlidir.

Küsuf ve Husuf Namazları

- Kûsuf namazı güneş tutulduğu zaman cemaatle veya tek başına iki rekât olarak kılınan bir namazdır.
- Husuf namazı ay tutulduğu zaman iki veya dört rekât olarak kılınan bir namazdır Bu namaz cemaatle değil, evde tek başına kılınır.

Korku Namazı

Düşman bombardımanı ve deprem gibi afetlerde, kişi güvenli bir yerde ise Allah'a sığınmak için güneş veya ay tutulmasında olduğu gibi namaz kılabilir.

Tesbih Namazı

- Tesbih namazı, münferit olarak yılda veya ömürde bir kez kılınması tavsiye edilen dört rekat namazdır.
- Her rekatında yetmiş beş defa Sübhânellâhi ve'l hamdü lillahi vela ilahe illallahu vallahu ekber diye teşbih okunarak eda edilir.

Tevbe Namazı

- Bir Müslümanın günah işleyince pişman olup işlediği günahı tevbe etmek için güzelce abdest alıp iki rekât namaz kılması menduptur.

İstihare Namazı

- İstihare, bir işin yapılmasının hayırlı olup olmadığı hususunda kalbin yatışması için iki rekât namaz kılmak ve ardından dua etmektir.
- İstihare, hayırlı olanı Allah'tan c c istemek demektir.
- İstihareden sonra ilk kalbe doğan şeyin hayırlı olduğu kabul edilerek ona göre hareket edilir.

Hacet Namazı

- İki rekât olarak kılınan bir namazdır.
- Allah Resulü s a v kulun dünyevî ve uhrevî hacetlerine nail olması bakımından Allah'a c c namaz ile iltica eylesini beyan etmiştir.

1.5. İmamaet ve Cemaatle Namaz

- Cemaat, namaz kılarken imama uyan kişi veya kişilere denir.
- İmam önder, lider gibi manalara gelir İmam, namaz kılarken cemaatin kendisine uyduğu kişiye denir.
- Cemaat ile namaz kılmak, ümmet bilincini ve birlik şuurunu güçlendirir.

İmamlık

Bir kimsenin cemaate namaz kıldırabilmesi, imam olması için Müslüman, ergen, akıllı, erkek olması, Fatıha suresi ile namaz kıldırarak kadar bazı sure ve duaları doğru bir şekilde ezbere okuyabilmesi, kendisinde özür durumu olmaması gerekli görülmüştür

Ayrıca yeterli ilmiyal bilgisine sahip olması ve takva ehli olması da gerekir Cahil ve fasığın imamlığı mekruhtur.

Biliyor Musunuz?

İmama uymaya iktida ve imama uyan kişiye **muktedi** adı verilir.

- Muktedinin Namazının Geçerli Olabilmesi İçin
- Namaza ve imama uymaya niyet etmesi.
- İmamdan geride durması.
- Mezhebine göre imam ile muktedi aynı namazı kılmalıdır.
- İki saf arasında kadın safı olmamalı.
- İmam lâhik veya mesbuk olmamalı.
- Muktedi, imamın tekbirlerini duymalı ve arada herhangi bir engel bulunmamalı.
- İmam ile muktedi arasında makul mesafe olmalıdır.

2. Zekât

2.1. Zekâtın Farziyeti ve Önemi

Kelime anlamı temizlik ve bereket olan zekât, dinen zengin sayılan Müslümanın **sahip olduğu malın bir bölümünü** Allah rızası için belirli kişilere **karşılıksız olarak vermesi** anlamına gelmektedir.

- Mekke döneminde İslam, fakirlik meselesine eğilmiş yoksulları doyurmayı ve gözetmeyi, yoksullara giyecek ve mesken teminini teşvik etmiştir.
- İslam dininin **beş temel esastan biri olan zekât**, hicretin ikinci yılında Şevval ayı içinde emredilerek kurumsallaşmaya başlamıştır.
- Zekâtın **farz olduğu kitap, sünnet ve icma ile sabittir**.
- Zekâtın kurumsallaşması Medine döneminde Müslümanların bir vatan, devlet ve iktidara sahip olmalarıyla söz konusu olmuştur.
- Zekât sonucu insanlar, para ve altınlarını saklamak yerine ticaret ile arttırma yoluna giderler Böylece piyasa, ticaret ve ekonomi canlanır

Yüce Allah, Kur'an ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

“Namazı kılın, zekâtı verin.” (Bakara suresi, 43.)

Hz Muhammed (s a v) şöyle buyurmaktadır:

“Önce, Allah'tan başka bir ilah olmadığını anlatın kabul ederlerse, benim Allah'ın kulu ve resulü olduğumu söyleyin Bunu da kabul ederlerse günde beş vakit namaz kılmalarının farz olduğunu ve zenginlerinin malında fakirlerin hakları bulunduğunu anlatın.” (Buhârî, Zekât, 1.)

Rabbimizin ihsan ettiği mal nimetinin şükrü, zekât ile yerine getirilir.

Bu yüzden Yüce Allah, zekâtı fakirin hakkı ve zenginin yerine getirmesi gereken mecburi bir görev olarak emretmiştir.

Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Onların mallarında muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır.” (Zâriyat suresi, 19. ayet.)

Zekâtın Bireysel ve Toplumsal Faydaları

- Fakirliğin ortadan kalmasını sağlar.
- Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı sağlar.
- Zengin ile fakir arasındaki maddi dengesizlikleri giderir.
- Zenginle yoksulu birbirine yaklaştırır.
- Toplumda huzurun tesis edilmesini sağlar.

2.2. Zekât ve Sadaka İlgili Kavramlar ve Hükümler

Nisab: Dinen zengin sayılmak için belirlenen miktara denir. Bu miktar; 595 gr. gümüş, 80,18 gr. Altın veya bunun tutarında para, ticaret malı,

Temlik: Zekâtı, ona ehil olanlara vermek yani onların mülkiyetlerine geçirmektir.

Havl-i Havelan : Malın üzerinden bir kamerî yılın geçmesidir.

Sâime : Senenin çoğunu meralarda otlayarak geçiren hayvanlara denir.

Hâvâic-i Asliyye : Bir kimsenin zengin olup olmadığına bakılırken hesap dışı tutulan asli ihtiyaç ve giderlerdir.

Öşür : toprak ürünlerinden verilen zekât anlamında kullanılır.

Sadaka-i Fitr: Ramazan'ın sonuna yetişen zengin ve hür bir Müslümanın fakirlere vermekle yükümlü olduğu sadakadır. Vaciptir.

Zekât verecek mükellefte aranılan şartlar:

1- Müslüman olmak 2- Âkil balığ olmak 3- Hür olmak 4- isap miktarı mala sahip olmak

Zekât verilecek malda aranılan şartlar

1- Malın üreyip artan cinsten olması 2- Malın mülkiyette olması

Zekâtın geçerli olması için aranan şartlar

1- Niyet 2- Malın Kalitesi 3- Temlik ve Taharri

Zekat Kimlere Verilir?

1- Fakirler 2- Miskinler 3- Zekât memurları* 4- Köleler 5- Borçlular
6- Yolcular 7- Allah yolunda olanlar 8- Kalbi İslam'a ısındırılacak olanlar

Zekâta Tâbi Mallar

a. Altın, Gümüş ve Nakit Para

- Altının nisabı, yirmi miskaldir Gümüşün nisabı ise iki yüz dirhemdir Para ve dövizler 80 18 gram altın değerine ulaştığında zekâta tâbidir.
- Bu miktardan daha fazla para, bir kişinin yanında, bankada vs bulunur ve üzerinden de bir kamerî yıl geçerse kırkta bir yani 2 5 zekât verir.

b. Ticaret Malları ve Hisse Senetleri

- Ticaret yoluyla kâr etmek için bulundurulmuş her çeşit mal, zekâta tâbi olur.
- Hangi cinsten olursa olsun ticaret mallarının değeri, altının nisabına ulaşırsa zekâtının verilmesi gerekir.
- Menkul kıymetler borsasında da alınıp satılmakta olan hisse senetleri ve tahviller, ticari bir mal kabul edildiğinden bunlar da değerleri üzerinden kırkta bir oranında zekâta tabidir.

c. Hayvanlar

- Koyun, keçi, sığır, manda ve develer sayıca nisap miktarına ulaştığı takdirde üzerinden bir yıl geçince zekâtlarını vermek gerekir.
- Sene başında nisap miktarında bulunan sâime hayvanlara yıl içinde satın alma veya yavrulama yoluyla başka hayvanlar ilave olursa yıl sonunda tüm hayvanların sayısına göre zekât verilir.

d. Maden ve Definelere Rikaz

- Rikaz terimi, maden, define ve hazine gibi kendiliğinden yer altında bulunan veya insanlar tarafından yer altına gömülüp gizlenen her türlü kıymetli maden ve eşyayı ifade eder.
- Zekâta tabi olan maden ve definelere bir sene geçme şartı aranmaz Elde edilir edilmez zekâtı verilir.

Fıtır Sadakası ve Nafile Sadaka Çeşitleri

- Sadaka, insanın malından sırf Allah rızası için yardımda bulunmasıdır.
- Gönüllü olarak fakirlere yapılan her türlü iyiliği, karşılıksız yardımları ve harcamaları kapsar.
- Geniş bir anlamı olan sadakanın çeşitleri şunlardır Fıtır sadakası, sadaka, sadakai cariyeye, vakıf, karzı hasen infak, îsar

Fıtır Sadakası

- Temel ihtiyaçlarının dışında belli bir miktar mala sahip olan Müslümanların, kendileri ve bakmakla yükümlü oldukları her kişi için vermeleri gereken sadakadır.
- Hicretin ikinci yılında vacip kılınmıştır.
- Fıtır sadakasını, bayram namazı öncesinde veya Ramazan ayı içinde vermek gerekir.
- Bu sadakanın nisabı, asli ihtiyaçlardan sonra, kurban için öngörülen nisap miktarı mala sahip olmaktır.

Sadaka

- Allah rızası için fakirlere, muhtaç kimselere, karşılıksız olarak verilen şey, yapılan yardım ve harcama, her türlü iyilik demektir.
- Bu yüzden herkesin sahip olduğu maddi manevi bir şeyi ihtiyaç sahipleriyle paylaşmasını ifade eder.
- Sadaka, kişinin imanını doğrulayan ve gösteren davranışlarda bulunmasıdır

Sadaka-i Cariye

- Sürekli sevap getiren sadaka anlamına gelir.
- Nafile sadakanın en güzel şeklidir.
- İbadethane, hastane, çeşme, köprü, aşevi, eğitim ve hayır kurumları yaparak ve Allah rızası için buralara bağışta bulunarak bu güzel amel, yerine getirilir.
- İnsanlar bu gibi yerlerden yararlandığı sürece bunları yaptırımlar, vefatlarından sonra da sevap kazanmaya devam ederler.

Vakıf

- Kendisinden yararlanılması mümkün ve câiz olan bir malı, devamlı olarak Allah ın mülkü kabul etmek ve gelirini Allah rızası için harcamak demektir.
- Vakfetmek, bir malın gelirini sürekli olarak ihtiyaç sahiplerine tahsis etmektir.
- İslam dünyasında dinî ve ictimai çeşitli alanlarda kurulmuş olan vakıflar, büyük hizmetler vermektedirler.

Karz-ı Hasen

- Karzı hasen herhangi bir karşılık beklemeden maddi sıkıntı içinde bulunan bir kimseye borç vermektir.
- İhtiyacı olup sıkıntıda olanı kurtarmak amacıyla ve geri ödenmesi noktasında sıkıştırmaksızın bir Müslümana borç vermek, sadakadan daha faziletlidir.

İnfak

- Kişinin ailesine, akraba ve hısımlarına, diğer insanlara, yoksul ve ihtiyaç sahiplerine maddi yardım yaparak onların ihtiyaçlarını ve geçimlerini sağlamasıdır.
- Aile fertleri ve akrabalar arasında ihtiyaç sahibi olanlara öncelik vermek daha faziletli kabul edilmiştir.

İsar

- Mümin kardeşini kendine tercih etmek ve kendi ihtiyacı olduğu hâlde vermektir.
- İnfâkın en yüksek derecesi olan isâr cömertliğin zirvesidir.
- Çünkü cömertlik, malın fazlasından kendine lazım olmayanı vermektir.
- İsar ise kendisinin ihtiyacı olduğu hâlde verebilmektir.

3. Ramazan Ayı ve Oruç

3.1. Orucun Farziyeti ve Önemi

Oruç (savm), Yüce Allah'ın rızasını kazanmak için **ibadet niyetiyle** imsak vaktinden iftar vaktine kadar yeme, içmeye cinsel ilişkiden uzak durmaktır. Oruç, **hicretin ikinci yılında Bedir savaşı öncesinde** Şaban ayında farz kılınmıştır.

Biliyor Musunuz?

Peygamberimiz Medine'ye geldiği zaman Yahudilerin aşure orucu tuttuklarını görmüş ve kendilerine bu orucu niçin tuttuklarını sormuştur. Onlar “Bugün hayırlı bir gündür, bugün de Allah, İsrailoğullarını düşmanlarından kurtardı, Musa (a.s.) bu günde oruç tuttu.” cevabını vermişlerdir. Bunun üzerine Peygamberimiz “Biz Musa'ya sizden daha yakınız.” demiş ve aşure orucunu sahabeye de emretmiştir. Allah Teâlâ, Ramazan orucunu farz kıldığında Hz. Muhammed (s.a.v.):

“Aşure günü dileyen oruç tutsun dileyen de tutmasın.” demiştir.

Oruç:

- **İradeyi güçlendirerek** nefsin isteklerinin kontrol altına alınmasını sağlar.
- Mümine, Rabbine olan **kulluk borcunu** yerine getirmenin mutluluğunu yaşatır.
- **Kötülüklerden uzaklaşmaya** vesiledir.
- Mümini içgüdülerinin pençesinden kurtarır ve **ruhi olgunluğa kavuşturur**
- Yüce Allah katında **Müminlerin mevkilerini yükseltir**.
- **Nimetlerin kıymetinin** daha iyi anlaşılmasını sağlar.
- **Sabırlı olmayı** yaşayarak öğretir.
- İnsan **bedeninin dinlenmesini** sağlar.

3.2. Oruçla İlgili Kavram ve Hükümler

Ruyet-i Hilal

Ramazan orucuna başlamak, bayramı belirlemek gibi durumları tespit etmek için ayın hareketlerini esas alan kamerî takvime göre hilalin gözetlenmesi işlemidir.

“Allah Teâlâ hilalleri vakit ölçüleri kıldı. O hâlde hilali görünce oruca başlayın, onu tekrar görünce iftar edin.” (Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 4, s. 321.)

Sahur

İmsak vaktinden önce oruca hazırlık amacıyla kalkılan vakte sahur, bu vakitte yenilen yemeğe sahur yemeği denir.

“...Şafağın aydınlığı gecenin karanlığından ayırt edilinceye kadar yiyin, için. Sonra da akşama kadar orucu tam tutun...” (Bakara suresi, 187. ayet.)

İmsak

Orucun başlama vakti olup tan yerinin ağarmaya başladığı zamandır. Hadislerde sahur yemeğinin imsak vaktine yakın bir zamanda yenilmesi tavsiye edilir. İmsak ile artık oruç ibadeti başlamıştır.

İftar

Akşamleyin güneşin batmasıyla **orucun açılmasıdır**. Akşam namazını bildirmek üzere okunan ezan, aynı zamanda iftar vaktini de bildirmektedir. Bu vakitten itibaren oruç tutan kişi yiyip içebilir.

“İnsanlar, iftarı yapmakta acele ettikleri sürece hayır üzere devam etmiş olurlar.” (Buhârî, Savm, 45.)

Yevm-i Şek

Şüpheli gün anlamına gelir. Kamerî ayların sonunu ve başını tespitte ihtilaf edilen gün demektir. Böyle bir durumda bir önceki ay 30'a tamamlanır.

Mukabele

Kur'an-ı Kerim'i bir kişinin okuyup diğer insanların Mushaf'tan takip etmesi şeklinde birlikte hatim yapılmasıdır. Mukabele geleneği **Cebrail'in (a.s.) Ramazan aylarında her gece Peygamberimizin yanına gelmesi ve o zamana kadar indirilmiş olan ayetleri karşılıklı okuyarak tekrar etmeleri** şeklinde ortaya çıkmıştır.

Kadir Gecesi

Kur'an-ı Kerim'in indirildiği mübarek gecenin adı, Kadir gecesidir. Allah Teâlâ, onu **Ramazan ayının geceleri içinde gizlemiştir**. Kadir gecesinin tam olarak hangi güne denk geldiği bilinmez. Ancak hadislerde bu gecenin **Ramazan ayının son on günü içerisinde** yer aldığı belirtilmiştir.

İtikaf

Kelime olarak; bir yerde durmak, beklemek, sabretmek, bir yerden ayrılmamak anlamlarına gelir. İtikâf sırasında **kişi zamanını namaz kılarak, Kur'an okuyarak, zikrederek, dua ederek** ya da dinî eserler okuyarak geçirmelidir.

Fidye

Dinî ıstılahta herhangi bir mazeret sebebiyle Ramazan orucunu tutamayan kimsenin yaşlılık ve hastalığından dolayı hiçbir zaman kaza edebilme ümidi yoksa tutamadığı **oruçların yerine geçmek üzere bedel olarak fakirlere para, yemek** vs. vermesidir.

Ramazan Bayramı

Ramazan ayındaki bir aylık oruç ibadetinden sonra kamerî aylardan Şevval ayının birinci, ikinci ve üçüncü günlerinde Müslümanların kutladığı dinî bayramdır.

Kaza ve Kefaret

Zamanında yerine getirilememiş olan dinî görevlerin sonradan yerine getirilmesi için kullanılan bir kavramdır. Kefaret, yerine getirilmeyen bir ibadeti, işlenen bir günahı veya yapılan bir hatayı telafi etmek amacıyla yapılması gereken mali veya bedenî ibadettir.

Orucun Şartları

Yükümlülük Şartları

- Müslüman olmak
- Ergenlik çağına gelmek
- Akıllı Olmak

Geçerlilik Şartları

- Oruç tutmaya gücü olmak
- Mukim olmak
- Niyet etmek

Sıhhat Şartları

- Orucu bozan hallerden uzak durmak
- Kadının hayızlı ve nifas olmaması

Orucu Bozan Durumlar

Orucu bozan durumların bir kısmı hem **kaza** hem de **kefaret** gerektirmektedir. Bir kısmı ise sadece kaza gerektirmektedir. Oruç tutmakla yükümlü kimse, vaktinde niyetlenerek tutmakta olduğu bir **Ramazan orucunu özürsüz olarak kasten bozarsa kefaret ve bozulan her gün için de kaza orucu** gerekir. Kefaret sadece Ramazan ayında bozulan orucun cezasıdır.

Kefaret Gerektiren Durumlar

- Ramazan ayında oruçluken kasıtlı olarak yenilip içilebilecek bir şeyi yemek veya içmek
- Ramazan'da oruçluken cinsel ilişkide bulunmak.

Dikkat Edelim!

- ✓ **Orucu özürsüz olarak bozmanın cezası** olan kefarettir, bir köle azat etmektir.
- ✓ Ancak günümüzde köle ve cariye bulunmadığından, kefarettir **iki ay peş peşe oruç tutulmalı** ve bozulan orucun kazası yapılmalıdır.
- ✓ Bu mümkün olmadığı takdirde, **60 fakiri sabahlı akşamlı bir gün veya bir fakiri 60 gün doyurmak** gerekir.
- ✓ Bu yemeğin parasını bir fakire vermek de mümkündür.

Kaza Gerektiren Durumlar

- **Ramazan dışında bir orucu kasıtlı olarak veya bir özür sebebiyle bozmak.**
- **Sigara dumanını içine bilerek çekmek.**
- **Abdest alırken ağza ve burna verilen suyun hata ile yutulması.**
- **Oruçluya gıda verici enjeksiyon, serum takılması ve kan verilmesi.**
- **İftar vakti gelmediği hâlde geldiğini zannederek orucunu açmak.**

Dikkat Edelim!

- ✓ **Özürlü veya özürsüz olarak oruç tutamayanlar günü gününe kaza ederler.**
- ✓ Oruca niyet etmeyerek Ramazan günü yiyip içen kişi daha sonra kaza orucu tutar.
- ✓ **Kaza orucunu kasten bozmak ise yalnızca bir gün kazayı gerektirir.**

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

“Sayılı günlerde olmak üzere (oruç size farz kılındı). Sizden her kim hasta yahut yolcu olursa diğer günlerde kaza eder. Oruç tutmaya güçleri yetmeyenlere bir fakir doyumu kadar fidye gerekir. Bununla beraber, kim gönüllü olarak hayır yaparsa bu kendisi için daha iyidir. Eğer bilerseniz oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.” (Bakara suresi, 184. ayet.)

3.3. Oruç Çeşitleri

a. Farz Oruçlar

Ramazan Orucu: Ramazan ayında oruç tutmak farzdır. Peygamberimiz, “**Hilali (ramazan hilalini) görünce oruca başlayın; onu tekrar (şevval hilalini) görünce bayram yapın. Eğer hava kapalı ise içinde bulunduğunuz ayı otuz güne tamamlayın**” buyurarak bu orucun ne zaman tutulacağını açıklamıştır.

Ramazan Orucunun Kaza veya Kefareti: Vaktinde tutulamayan ya da bir özürden dolayı bozulan Ramazan orucunun kazasını ve özürsüz olarak bozulan Ramazan orucunun kefareti tutmak gerekir.

b. Vacip Oruçlar

Adak orucu: Adak orucu, bir kimsenin Allah rızası için tutmayı adadığı oruçtur. Bu oruç iki türdür:

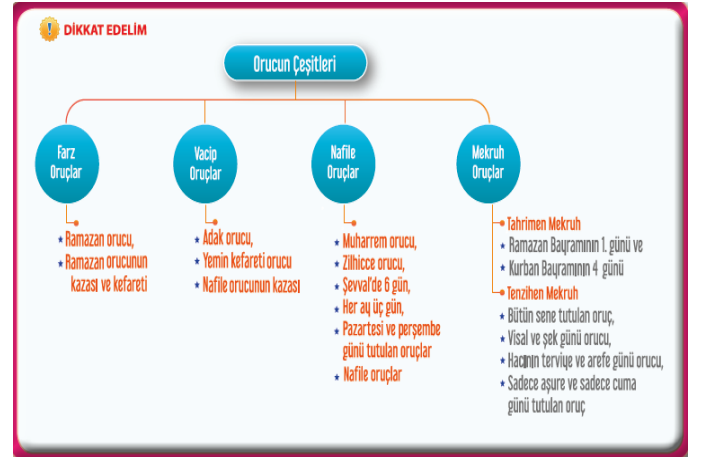
a. Bir şarta bağlı olarak adanan oruç: Mesela; “Falan isim olursa Allah rızası için üç gün oruç tutacağım.” diyen kimsenin şart gerçekleştiğinde adadığı orucu tutması gerekir. İmsak vaktine kadar bu oruca niyet edilmesi gerekir.

b. Bir şarta bağlı olmaksızın adanan oruç: Eğer tutulacağı gün belirtilmişse o günde, gün belirtilmemişse istenilen bir zamanda tutulması vacip olur. Bu oruca kuşluk vaktine kadar niyet edilebilir.

Yemin kefareti orucu: Yeminini bozan kimse kefarettir olarak; bir köle âzat etmekle veya on fakiri sabahlı akşamlı doyurmakla ya da on fakiri giydirmekle yükümlüdür. Eğer bunlara gücü yetmezse üç gün oruç tutması gerekir. Bu oruç için imsak vaktine kadar niyet edilmesi gerekir.

- Hanefi ve Hanbeliler'e göre bu üç gün orucun arka arkaya tutulması şarttır. Şâfiilere göre ise bu orucun peşpeşe tutulması gerekmez.

Nafile orucun kazası: Hanefi ve Mâliki mezhebine göre tutulmaya başladıktan sonra herhangi bir sebeple bozulan nafile bir orucun kazası vaciptir. Şâfi ve Hanbeli mezhebine göre vacip değildir. Bu oruçlar için imsak vaktine kadar niyet edilebilir.

c. Nafile Oruçlar

Farz ve vacip olan oruçların dışında tutulan oruçlara nafile oruç denir. Nafile oruçların sünnet, müstehap, mendup veya tatavvu olarak adlandırıldıkları da olur. Nafile oruç, mübah olan tüm günlerde tutulabilir. Ancak bazı günlerde oruç tutmak daha faziletli görülerek bugünlerde oruç tutmak sünnet veya mendup kabul edilmiştir.

d. Mekruh Oruçlar

MEKRUH ORUÇLAR	
Tutulması herhangi bir sebepten dolayı mekruh kabul edilen oruçlar vardır. Bunlar ikiye ayrılır:	
Tahrimen Mekruh Oruçlar Müslümanların sevinçlerini paylaştıkları bayram günlerinde oruç tutmak harama yakın mekruhtur. Bu oruçlar iki vakitte söz konusu olur; a. Ramazan Bayramının birinci gününde, b. Kurban Bayramının dört gününde. Ebû Ubeyd (r.a.) şunları demiştir: Hz. Ömer (r.a.) ile birlikte bayram namazı kıldım. Hutbeden önce namaz kıldırıldı. Sonra kalkıp hutbede şöyle hitap etti: "Şüphesiz Resulullah (s.a.v.) bu bayram günlerinde oruç tutmayı nehyetti. Çünkü Kurban Bayramı günü kurbanlarınızın etinden yiyeceğiniz gündür. Ramazan Bayramı ise oruçlarınızın son verdiğiniz gündür." (Buhârî, Savm, 66; Müslim, Sıyâm, 138)	Tenzihen Mekruh Oruçlar a. Visal orucu tutmak. Yani; akşam iftar etmeksizin iki gün üst üste oruç tutmak. b. Savm-ı dehr tutmak. Yani; oruca hiç ara vermeden bütün sene gündüzleri oruç tutmak. c. Sadece aşure günü oruç tutmak. d. Şaban ayının son günlerinde özellikle Şaban ayının son günü olan şek günü (yevm-i şek) oruç tutmak. e. Hac yapmakta olan hacıların Terviye ve Arefe Günü (Zilhicce ayının 8. ve 9. günü) oruç tutması. f. Cuma günü tek gün oruç tutmak.

4. Hac

"Hac" kelimesi sözlükte; **saygı duyulan büyük ve önemli bir şeye yönelmek**, ziyaret etmek, bir yere gidip gelmek anlamlarına gelir. Terim olarak hac; **imkânı olan Müslümanların ihrama girdikten sonra Zilhicce ayının 8-12. günlerinde Kâbe, Arafat, Müzdelife ve Mina'da belli dinî görevleri şart ve usulüne uygun olarak yerine getirmek suretiyle yaptıkları ibadettir.**

4.1. Haccın Farziyeti ve Önemi

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

"...Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır..." (Âl-i İmrân suresi, 97. ayet.)

Peygamberimiz (s.a.v.) hac için **gerekli imkanlara sahip olan kişilerin bir an önce hac ibadetini yerine getirmesini** istemiştir. Hac ibadeti **hicretin 9. yılında farz kılınmış** ve Peygamberimizin bir defa hac ibadetini yerine getirmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) vefatından önce yaptığı için bu hacca veda haccı denilmiştir.

Biliyor musunuz?

Ölüm, yaşlılık, devamlı hastalık gibi sebeplerden dolayı bizzat hacca gidemeyecek kimseler kendi yerlerine vekâleten birilerini gönderebilirler. Buna **bedel yolu ile hac** denir. Gönderen kimsenin üzerine farz olan hac borçları, bu yöntemle eda edilebilir.

Hac ibadetini yerine getirme konusunda ihmalkâr davrananları Peygamberimiz çok ağır bir şekilde uyarmıştır:

"Bir kimse yiyecek, içecek ve binecek masraflarına sahip olup Beytullah'a gitmesi mümkün iken haccetmezse onun yahudi veya hristiyan olarak ölmesine hiçbir mâni yoktur!" (Tirmizî, Hac, 3.)

Haccın Birey ve Topluma Kazandırdıkları

- ✓ Fikir, duygu ve **düşüncelerimizi zenginleştirir.**
- ✓ **Bol bol ibadet** etmemizi sağlar.
- ✓ **Müslümanlar arasında sevgi ve kardeşlik** bağlarını güçlendirir.
- ✓ **Kötü söz ve davranışlarda** bulunmaktan alıkoyar.
- ✓ **Günahlarımızın affedilmesini** sağlar.
- ✓ **Manevi gelişimimizi artırır.**

4.2. Hac ve Umreyle İlgili Kavram, Mekân ve Hükümler

Mikat yerleri : Hac ve umre yapmaya niyet edenlerin ihrama girdikleri yerlere **mikat** denir. Müslümanlar bu yerleri ihramsız olarak geçemezler. İki çeşit mikat yeri vardır. Bunlar; Hill bölgesi, Harem bölgesi

Hill Bölgesi : Mekke'nin dışında başka şehir veya ülkelerden hac ve umre ibadeti için gelenlerin ihramsız geçemeyecekleri bölgeye Hill denir.

Harem Bölgesi : Kâbe merkez olmak üzere Mekke şehrini içine alacak şekilde çevreleyen kutsal bölgeye denir. Bu bölgenin kendine has statüsü vardır: Otu koparılmaz, ağacı kesilmez, hayvanları avlanmaz. Gayrimüslimler bu alana giremezler.

İhrama Girmek : Haccın şartlarından biri ihramdır. İhrama girmek; hac ya da umre yapmaya niyet eden kişinin, başka zamanlarda işlemesi mubah olan bazı fiil ve davranışları, belirli bir süre kendisine haram kılması, yasaklamasıdır. Hac ve umre yapanların bazı davranışları kendilerine yasak etmeleri ve bu amaçla giydikleri kıyafete **ihram** denir.

Erkekler iki parça havlu veya benzer bir kumaştan yapılan dikişsiz sade bir kıyafete bürünür. Bu kumaşlardan belden aşağısına dolayarak örtülen parçasına **izâr**, belden yukarısını örtene de **ridâ** denir. Bu ikisinin dışında iç çamaşır, çorap, şapka, eldiven, topuk ve parmak kısımları kapalı ayakkabı vs. hiçbir kıyafet giyemezler. Topuk ve parmakları açık terlik, gözlük, saat, yüzük, kemer, para cüzdanı, şemsiye kullanabilirler. **Hanımların sadece ihrama girmeye niyet etmeleri** yeterlidir.

İhram Yasakları

- **Elbise Giymek** : İhramlı erkeğin dikişli elbise giymesi, başını ve yüzünü örtmesi, ayakkabı giymesi yasaktır.
- **Kokulu Maddeleri Kullanmak** :İhramlı, vücuduna veya herhangi bir organının tamamına koku sürerse kurban keser. Bundan daha az miktarda koku sürenin sadaka vermesi gerekir.
- **Yağlanmak** : (Krem sürmek) Tedâvi dışında, sırf süslenmek için kokulu olmayan krem ve yağı vücuduna süren kimsenin durumu koku süren gibidir. Kullanılan krem, tedâvi maksadını taşıyorsa herhangi bir ceza gerekmez.
- **Tıraş Olmak veya Saçını Keskme** : İhramlı olan kimse saçının veya sakalının dörtte birini veya daha fazlasını tıraş ederse, koyun veya keçi kurban etmesi gerekir. Dörtte birden azını keserse, sadaka verir, ihramlının yalnız bıyıklarını kesmesi de sadaka vermesini gerektirir.
- **Tırnaklarını Keskme** : İhramlının, el yahut ayak tırnaklarının tamamını kesmesi koyun veya keçi kurban etmesini gerektirir. Daha azı için ise sadaka gerekir.
- **Cinsel Davranışlar** : İhramlı iken cinsî münasebette bulunmak yasaktır. Arafat'ta vakfeden önce bu yasağı işleyen kimsenin haccı geçersiz olur.

Niyet :Hac veya umre ibadeti için niyet etmek ihramın rükûlariındandır. İhrama girdikten sonra umre veya hac için niyet edilir.

Telbiye : Hac veya umreye niyet ettikten sonra haccın bazı görevlerini yapıp bitirinceye kadar **lebbeyk zikrini okumaya** telbiye denir. Niyetten sonra telbiye zikrini okumak ihramın rükûnlerindendir.

Hac Güzergahı : Hac görevlerinin yapılacağı yerler Mescidi Haram'dan başlayarak, Mina, Müzdelife ve Arafat olmak üzere 20 km uzunlukta bir alandır.

Mescid-i Haram: Kâbe'nin çevresine geniş bir alan üzerine kurulmuş mescide, Mescid-i Haram denir. Mescid-i Haram'ın merkezinde Kâbe bulunur. Kâbe'nin etrafında tavaf için ayrılmış üstü açık alana **metaf** denilir. Üstü kapalı olan kısım mesciddir.

Kâbe : Müslümanların kıblesi olan Mescid-i Haram'ın tam ortasındaki binaya denir. Kâbe, bir ayet-i kerimde eski ev manasında **beyti atik** olarak da ifade edilmiştir. Yeryüzünde Allah'a adanan **ilk mabettir**. 145 m² alan üzerine kurulmuş taş bir binaıdır.

Hacerülesved : Kâbe'nin doğu köşesinde tavafın başlangıç noktasını belirlemek amacıyla yerden 1,5 m. kadar yükseklikte bulunan özel bir muhafaza içinde yaklaşık 30 cm çapında ve yumurta biçimindeki siyaha yakın koyu kırmızı renkte **kutsal bir taştır**. Hz. İbrahim Kâbe'yi inşa ettikten sonra tavafın başlangıç noktasını belirlemek üzere bu taşı Ebû Kubeys dağından getirmiştir.

Hicri İsmâil (Hatim) : Kâbe-i Muazzama'nın kuzey cephesinde yarım daire şeklinde bulunan bir sahanın ismidir. Hicri İsmail, 131 cm. yüksekliğinde ve yarım daire biçiminde bir duvarla çevrilidir. Burası Kâbe'nin içi sayılır.

Tavaf : Hacerülesved hizasından başlayarak Kâbe'nin etrafında **yedi kez dönerek** yapılan bir ibadettir. Her bir dönüşe **şavt** denir. **Yedi şavt bir tavaf** eder. Bu şavtların **dördü farz, üçü vaciptir**. Tavaf, hac ve umrenin farzlarındandır.

İstilam : Tavafa başlamadan önce **Hacerülesved'i selamlamaya** denir. Kâbe etrafındaki tavaf, Hacerülesved hizasından başlar. Hacerülesved'i selamlamak, ellerimizin içini Hacerülesved'e doğru kaldırmak suretiyle "Bismillahi Allahu Ekber" diyerek avuç içlerimizi öpmekle olur.

Kudüm Tavaıı : Kâbe'ye ilk sefer gelenlerin yaptıkları tavaftır. İfrad ve Kıran haccı yapanların Mekke'ye gelince Kâbe'yi tavaf etmeleri sünnettir. Umrenin tavaıı mutlaka ihramlı olarak yapılır. Kudüm tavaıı da ihramlı olarak yapılır.

Ziyaret Tavafi (İfâda Tavafi) : Haccın **farz olan tavafidir**. Sadece ifrad haccının farz olan tavafi ihramlı olarak yapılır. Kıran ve temettü haccının farz olan tavafları ihramsız olarak yapılır. Çünkü bu tavaflar; Mina'da şeytan taşlanması, kurban kesilmesi ve tıraş olup ihramdan çıkılmasından sonra yapılır.

Nafile Tavaf : Mekke'de bulunanların hac ve umre dışında yaptıkları tavaflara denir. Nafile tavaf yapmaya niyet edilerek yapılır ve bitince tavaf namazı kılınır. Bu **tavaflar ihramsız olarak** yapılır. Kişinin Mekke'yi terk etmeden önce yaptığı son tavafa ise **veda tavafi** denir.

Tavaf Namazı : Tavafin **yedi şavtı bittiğinde** iki rekât tavaf namazı kılmak vaciptir. Bu namazın tavaf bitiminde Makâmı İbrahim'de veya Haremi Şerif'in Beytullah'a yakın olan bir yerinde kılınması müstehaptır. Tavaf namazı, kerahet vaktine rastlıyorsa ertelenir ve uygun bir vakitte kılınır.

Makam-ı İbrahim : Kâbe'nin inşası sırasında Hz. İbrahim'in üzerine çıkıp duvar ördüğü ve üstünde insanları hacca davet ettiği kabul edilen **taş veya onun bulunduğu yerdir**.

Safe ve Merve : Hz. Hacer, oğlu İsmail için Safa ile Merve arasında su aramıştı. Safa ile Merve arası yaklaşık 350 metre olup sa'y yapılan bu alana **mes'a** denir.

Sa'y : Safa ve Merve tepeleri arasında Safa'dan Merve'ye **dört gidiş üç geliş şeklinde gidip gelmek** şeklinde yapılan bir ibadettir. Sa'y, müstakil bir ibadet değildir. Sadece hac veya umrenin içinde yapılır. Safa tepesine yakın bir yerde iki yeşil sütunun bulunduğu yerde **erkekler koşar adımlarla** yürürler. Buna **hervele** denir.

Arafat ve Vakfesi : Kâbe'nin yaklaşık 25 km güney doğusunda ova şeklinde düz bir alandır. **Arefe günü**, zeval vaktinden bayram günü imsak vaktine kadar kısa bir süre Arafat'ta bulunmaya Arafat Vakfesi denir. **Haccın farzlarından**. Öğle namazı vaktinden başlayıp güneş batıncaya kadar olan vakitte Arafat'ta **vakfe için bulunmak ise vaciptir**.

Müzdelife ve Vakfesi : Arafat ile Mina arasında Harem sınırları içindeki bir bölgenin adıdır. Müzdelife'de vakfe yapmak **haccın vaciplerinden** olup bayram gecesi, gece yarısından itibaren güneşin doğuşuna kadarki süre içerisinde yapılır. Bu süre içinde **kısa bir an burada bulunan kimse** vakfe görevini yerine getirmiş sayılır.

Mina : Müzdelife ile Mekke arasında Harem sınırları içinde bir bölgenin adıdır. Kurban Bayramı günleri olan Zilhicce 10, 11, 12 ve 13. günlerinde **Mina'da; şeytan taşlama, kurban kesme ve tıraş olmak** üzere yapılması gereken üç görev vardır.

Şeytan Taşlamak : **Haccın vaciplerinden** olup Mina'da bulunan cemre denilen duvarlara taş atmak suretiyle yapılan bir ibadettir. **Cemerât üç tanedir**. Bunlar, Kâbe istikametindeki büyük cemre, hemen yanındaki orta cemre ve Müzdelife tarafındaki küçük cemredir.

Hac Kurbanı : Temettu ve kıran haccı yapanların, bayram günü hac kurbanı (hedy) kesmeleri vaciptir. Kurbanlar, Mina'da kesilir.

Tıraş olup ihramdan çıkmak : Bayramın birinci günü Mina'da yapılması gereken görevlerden birisi de tıraş olup ihramdan çıkmaktır.

Haccın Yapılışı

Umrenin Yapılışı

Hanefi ve Şafii Mezheplerine Göre Haccın Farzları ve Vacipleri

Hanefi mezhebine göre haccın farzları	Şafii mezhebine göre haccın farzları
- İhrama girmek (şart). - Arafatta vakfe yapmak (rükun). - Tavaflı yapmak (rükun).	- Niyet ile ihrama girmek. - Arafat'ta vakfe yapmak. - Kâbe'yi tavaf etmek. - Safa ile Merve arasında sa'y etmek. - Tıraş olmak, en az üç kıl kesmek. - Rükunlar arasında tertibe riayet etmek.
Hanefilere göre haccın vacipleri	Şafii mezhebine göre haccın vacipleri
A-Müstakil vacipleri: - Sa'y. - Müzdelife vakfesi. - Mina'da şeytan taşlamak. - Tıraş olmak. - Veda tavaflı. B. Hac ibadetinin vacipleri: - İhrama Mikat yerinden girmek. - İhram yasaklarına uymak. - Arafatta öğleden akşama kadar bulunmak. - Tavaftan sonra iki rekât tavaf namazı kılmak.	- Mikat'ta ihrama girmek. - Geceleyin bir süre Müzdelife'de bulunmak. - Cemrelere taş atmak. - Teşrik günlerinde Mina'da geceleme. - Veda tavaflı yapmak.

Mekke'deki Ziyaret Yerleri

- Hira Mağarası
- Sevr Mağarası
- Cennet-ul Muallâ Mezarlığı

Medine'deki Ziyaret Yerleri

- Mescid-i Nebi
- Ravza-i Mutahhara
- Cennetü'l Baki
- Kibleteyn Mescidi
- Uhud Şehitliği
- Yedi Mescitler
- Kuba Mescidi

5. Kurban

Sözlükte kurban kelimesi; **yaklaşmak**, Allah'a (c.c.) yakınlaşmaya vesile olan şey anlamına gelir.

Fıkıh ıstılahındaki anlamı ise Yüce Allah'ın **rızasını kazanmak** ve ona olan **bağlılığımızı ifade etmek** üzere Kurban Bayramı günlerinde ibadet niyeti ile belirli hayvanları keserek yapılan ibadettir.

5.1. Kurbanın Vücubiyeti ve Önemi

Kurbanın kesilmesi, Cenab-ı Hakk'ın emridir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

«...Rabb'in için namaz kıl ve kurban kes.» (Kevser suresi, 3. ayet.)

- ✓ Kurban, **bizi Allah'a yaklaştırır** ve O'nun yüce katındaki değerimizi artırır.
- ✓ Kurban kesen kişi Hz. İbrahim (a.s.) ve Hz. İsmail (a.s.) gibi **Allah'ın (c.c.) emirlerine uymaya her an hazır** olduğunu sembolik olarak göstermiş olur.
- ✓ Yüce Rabbimiz tıpkı Hz. İbrahim'i (a.s.) imtihanında başarılı olduğu için ödüllendirdiği gibi bizi de Kurban emrini yerine getirdiğimiz için ahirette ödüllendirecektir.

Kurban İbadetinin Bireye ve Topluma Kazandırdıkları

- ✓ Kulu **Allah'a yaklaştırır** ve O'nun yüce katındaki değerini artırır.
- ✓ Allah'ın (c.c.) verdiği **nimetleri başkalarıyla paylaşma** alışkanlığı kazandırır.
- ✓ İnsanlar arasında **kıskançlık, haset, kibirlenme gibi sosyal-ahlaki problemleri ortadan kaldırır**.
- ✓ **Zengin ve fakir arasında köprü** kurar.
- ✓ Kurbanın dağıtılması veya bağışlanması sonucu **toplumda fakirlik azalır**.
- ✓ Toplumda **sevgi, dayanışma ve yardımlaşmayı** kuvvetlendirir.

5.2. Kurbanla İlgili Hükümler

Allah'a (c.c.) yaklaşmak için kesilen farklı kurbanlar vardır. Bunların kesilme sebebi, hükümleri ve etlerinin kesen tarafından yenilip yenilmemesi yönüyle bir takım farklı hükümleri vardır.

Udhiye : Kurban Bayramı günlerinde kesilen kurbana denir. Şartlarını taşıyan kişi için u kurbanı kesmek vaciptir. Kesen kişi ve yakınları bu kurbanın etini yiyebilir.

Adak : Bir kimsenin bir işinin olması durumunda kurban kesmeyi adaması şeklinde olur. Bu kurban vaciptir. Adakta bulunan kimse ve bakmakla yükümlü olduğu kimseler adak kurbanının etinden yiyemezler.

Hedy : Temettu ve Kıran haccı yapanların kesmeleri vacip olan kurbandır. Temettu ve kırân hedyeleri ile nâfile olarak kesilen hedy kurbanı etinden kesen dahil zengin ve fakir herkes yiyebilir.

Ceza : Hac esnasında kurban kesmeyi gerektiren bir davranışta bulunanların kesmesi gereken kurban olup vaciptir. Etini kendisi ve yakınları yiyemez.

Akika : Çocuğu olan kimsenin Allah'a şükür amacıyla kurban kesmesidir. Bu kurban sünnet olup kesen kişinin kendisi ve ailesi bu kurbanın etini yiyebilir.

Nafile : Herhangi bir vakitte Allah'ın (c.c.) rızası için kesilen kurbandır. Bu müstehap olup kurbanın etini kesen kişi ve yakınları yiyebilir.

Kurban kesmekle yükümlü olmanın şartları:

- Müslüman olmak
- Akıllı ve buluğ çağına ermiş olmak
- Zengin olmak: Kurban kesebilecek mali güce sahip olmaktır.
- Mukim olmak (seferî olmamak).

Kurban olarak kesilebilecek hayvanlar Kur'an-ı Kerim'de "**behime**" kavramıyla ifade edilir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“...Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği behimetü'l en'âm (denilen hayvanları) belirli günlerde kurban ederken Allah'ın adını anırlar. Bu hayvanların etinden hem kendiniz yiyiniz hem de sıkıntı içinde bulunan yoksullara yediriniz.” (Hac suresi, 28. ayet.)

Hangi hayvanlar kurban edilmez?

- ✓ İliği kurumuş derecede zayıflık
- ✓ Açıkça belli olan körlük
- ✓ Açıkça belli olan hastalık
- ✓ Belli olan topallık

Dikkat Edelim!

Kurban, Kurban Bayramı'nın birinci, ikinci ve üçüncü günlerinde kesilebilir.

Biliyor musunuz?

- Kurbanın insanlık hayatındaki kutsal yolculuğu **Âdem (a.s.) ile başlar**. Hz. Âdem'in (a.s.) iki oğlu Hâbil ve Kâbil, Allah'a (c.c.) bağlılıklarını ifade etmek üzere kurban takdim ederler. Hâbil, Kurban için mallarının arasından en iyi ve gösterişli olanı seçerken Kâbil ise isteksiz bir şekilde en kötü olanı seçer. Bunun üzerine Allah Teâlâ, Hâbil'in gönül rızasıyla Allah'ın rızasını kazanmak için kestiği kurbanını kabul eder.
- **Arefe ve Kurban Bayramı günlerine teşrik günleri** denilir. Bu günlerde farz namazlardan sonra **teşrik tekbiri** getirilir. Teşrik tekbirleri, **Zilhiccenin dokuzuncu günü olan arefe gününde**, sabah namazında başlayarak bayramın dördüncü gününün ikindi namazına kadar yirmi üç vakit, farz namazlarını bitirince bir defa söylenir.
- Kurban olarak kesilecek hayvan sol yanı üzerine **boğazı kibleye gelecek şekilde yatırılır, gözü bir bez ile örtülür**, teşrik tekbirleri okunduktan sonra "Bismillahi Allahu Ekber" denilerek kesilir.
- Kişinin, kurbanlık hayvanı **bizzat kendisinin alması ve kesmesi zorunlu değildir**. Dolayısıyla bizzat mükellef tarafından yapılabileceği gibi bir başkasına **vekâlet vermek suretiyle de kurban kesilebilir**.

6. Cihad

Cihat kelimesi sözlükte; çaba sarf etmek, gayret göstermek, zahmet çekmek anlamlarına gelir. **Terim olarak ise** ilahi mesajı insanlara duyurmak; cahilliğe, nefse ve şeytana karşı mücadele etmektir. Allah (c.c.) yolunda canla, malla, sözle, fiil ile mücadele etmeyi kapsamaktadır. Bu manasıyla cihat hem ekonomik hem kültürlerarası hem de silahla yapılan mücadeleyi içermektedir.

Bilinen anlamıyla cihat, Allah (c.c.) yolunda savaşmayı ifade etmektedir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

"Yoksa siz, Allah içinizden cihat edenleri ve sabırlıları belli etmeden cennete gireceğinizi mi sandınız!" (Âl-i İmrân suresi, 142. ayet.)

İslam dini Müslümanlara güç ve imkânları ölçüsünde dinin esaslarını insanlara **ulaştırma sorumluluğu** yüklemektedir. Bu sorumluluk **emr-i bil maruf nehy-i anil münker** kavramı ile ifade edilmektedir. Müslüman olmayanlara İslam'ı tanıtarak onları Müslüman olmaya veya Müslüman oldukları halde günah işleyenleri doğru olana çağırmaya **davet** denir. Bu amaçla yapılan dinî çalışmalara da **irşad** denilmektedir.

Biliyor Musunuz?

Cihat, **genel seferberlik ilan edilmediği sürece farz-ı kifâyedir**. Ülkenin işgal altında olması sebebiyle seferberlik kararı alınması durumunda **cihat farz-ı ayn olur** ve herkes gücü ölçüsünde elinden geleni yapmakla sorumludur. Silahlı cihat, devletin yapması gereken bir mücadele yöntemidir. Cihat adı altında şiddet içerikli eylemlerin en sakıncalı yönü **İslam'a uymayan pek çok şeyin din adına yapılmasıdır**.

Terör gruplarının, İslami söylemleri kullanması Müslümanları kendi kavramlarını kullanmaktan uzaklaştırmamalıdır. Günümüzde bazı İslam ülkelerindeki karmaşanın ana sebebi, cihat kavramını istismar edenlerin davranışlarıdır.

6.1. Cihadla İlgili Temel Kavram ve Hükümler

Allah (c.c.) yolunda savaşmayı ifade etmek üzere cihat kavramının yanında **gaza ve fetih kavramları** da kullanılmıştır. **Gaza**, din için yapılan savaş anlamında kullanılırken; **Fetih**, ülke ve şehirleri ilahi kelimetullah amacıyla İslamiyet'e açma anlamında kullanılmıştır. Fıkıh kitaplarında savaş ahkâmı genellikle **siyer ve megâzî** başlığı altında ele alınmıştır.

Savaşı Meşru Kılan Sebepler

Savunma amaçlı savaş : Ülkenin saldırıya uğrayıp **zarurât-ı diniyyeden olan** din, can, mal, nesil ve aklın korunması amacıyla savaş yapılması fakihlerin ittifakı ile meşrudur.

Uluslararası güvenlik amaçlı savaş : Bazı ülke ve grupların bir bölge veya tüm dünyayı tehdit eden faaliyetleri karşısında savaş meşru olur.

Devlete karşı silahlı ayaklanma : Bu suçu işleyenlere karşı savaş yöntemi dâhil olmak üzere gerekli tüm tedbirleri almak devletin hakkıdır.

İslam'ın tebliğ edilmesine engel olanlarla savaş : Müslümanların dinlerini yaşamalarına ve tebliğ etmelerine engel olanlara karşı Müslüman devletler muhtelif yöntemlerle mücadele edebilirler.

Biliyor Musunuz?

İrtidat fıkhi bir terim olarak, **bir Müslümanın İslam dininden çıkmasını** ifade eder. Bu kişiye **mürted** denilir. Fakihler dininden dönüp düşman safına geçen, İslam dinine zarar verebilmek için fırsat kollayan mürtedler ile savaş yapılabileceğini kabul etmişlerdir.

Savaşta yapılması yasak olan davranışlar

- İşkence yapmak.
- Tabiat varlıklarına ve hayvanlara zarar vermek.
- Savaşa katılmayanlara saldırmak.
- Kişilerin dini özgürlüklerini kısıtlamak.

6.2. Mekki ve Medeni Ayetlerde Cihad

Peygamberimiz İslam'a açıktan davet emrini aldıktan sonra, hac için Mekke'ye gelenlerle irtibata geçerek İslam'ın Mekke dışında duyulmasını sağlamıştır.

Mekki surelerde cihat; kişinin "... inancını yaşamak uğruna gösterdiği samimi çabayı, tüm zorluklara rağmen vahyi tebliğ edip insanlara ulaştırmayı ifade etmektedir.

Medine döneminde nazil olan ayetlerde cihat; düşmanlık gösteren kâfirlere karşı çok çetin bir mücadele içinde olmanın gerekliliğini ifade etmektedir.